

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา

ในบทที่ 6 นี้จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยส่วนแรกจะกล่าวถึงสรุปผลการศึกษา ส่วนที่สอง คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และส่วนสุดท้ายจะกล่าวถึงข้อจำกัดในการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับงานศึกษาในอนาคต

6.1 สรุปผลการศึกษา

ทั้งที่รัฐบาลต้องการที่จะให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยมีการจัดตั้งสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ขึ้นในปี 2538 และได้ผลักดันสินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นวาระแห่งชาติในช่วงปีพ.ศ. 2548-2552 (ดูพัฒนาการของการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้ในบทที่ 1 ตารางที่ 1.1) แต่ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังเติบโตน้อยมาก โดยมีการรับรองเกษตรอินทรีย์ทางด้านพืชเท่านั้น ยังไม่มีการรับรองสินค้าปศุสัตว์อินทรีย์ และข้อมูลล่าสุด ณ เดือนมิถุนายน 2548 มีจำนวนผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และโครงการที่ผ่านการรับรองโดยสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพียง 58 รายเท่านั้น (บทที่ 1 ตารางที่ 1.2)

ปัญหาส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากผู้บริโภคไม่สามารถทราบได้ว่าสินค้าที่ตนบริโภคนั้นเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์จริงหรือไม่ แม้ภายหลังจากบริโภคไปแล้ว (Credence goods) ดังนั้นก่อนที่ภาครัฐจะเข้าไปส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เกษตรกรหันไปผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ควรมีการศึกษาทางด้านอุปสงค์ของผู้บริโภคเสียก่อน เนื่องจากมีหลายกรณีที่ภาครัฐเข้าไปส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตแต่ไม่มีตลาดรองรับ

ดังนั้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักสำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาค่าความเต็มใจที่จะจ่ายระดับราคาส่วนต่างสูงสุดโดยเฉลี่ยระหว่างเนื้อสุกรอินทรีย์และเนื้อสุกรธรรมดา 1 กิโลกรัม (Mean of MWTP) และปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้บริโภค

วิธีการศึกษาที่ถูกเลือกมาใช้ คือ การสมมติเหตุการณ์ให้ประเมินค่า (Contingent Valuation Method: CVM) เนื่องจากสินค้าเนื้อสุกรอินทรีย์ยังไม่มีในตลาด และเลือกใช้คำถามปลายปิดเนื่องจากงานศึกษาในอดีตชี้ให้เห็นว่า Closed-ended CVM มีความถูกต้องและแม่นยำมากกว่า Open-ended CVM เนื่องจากคำถามปลายปิดสอดคล้องกับสถานการณ์จริงที่ผู้บริโภค

เผชิญมากกว่า และใช้วิธีการ Double Bounded Logit Model ในการประมาณค่าผลการศึกษาที่ได้จากแบบสอบถาม เนื่องจากมีคุณสมบัติ Asymptotically efficiency กล่าวคือ เมื่อเทียบ ณ จำนวนตัวอย่างที่เท่ากัน Double Bounded Logit Model จะทำให้ได้ค่า Mean of MWTP ที่ถูกต้องแม่นยำมากกว่า เมื่อเทียบกับ Single Bounded Logit Model

ผลการศึกษาพบว่า Mean of MWTP มีค่าประมาณ 25 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งหมายความว่า หากผู้ผลิตเนื้อสุกรอินทรีย์ตั้งราคาสูงกว่าเนื้อสุกรธรรมดา 25 บาทต่อกิโลกรัม จะมีผู้บริโภคประมาณ 50% ที่ซื้อเนื้อสุกรอินทรีย์ ซึ่งจะทำให้ผู้ผลิตสามารถประเมินศักยภาพของตนได้ว่าจะเลือกผลิตสินค้าเนื้อสุกรอินทรีย์หรือไม่ เมื่อเทียบระหว่างผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับกับต้นทุนการผลิตเนื้อสุกรอินทรีย์

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ (ATT) ค่อนข้างดี แต่คิดว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ (KNOW) ค่อนข้างน้อย และคิดว่าข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ (INFO) มีไม่เพียงพอ (ดูบทที่ 4 ตารางที่ 4.4)

ในขณะที่ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้บริโภค ได้แก่ ระดับราคาส่วนต่างระหว่างเนื้อสุกรอินทรีย์กับเนื้อสุกรธรรมดา (B) ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความเต็มใจที่จะจ่าย ในขณะที่รายได้ต่อเดือน (INC) ความกังวลในสุขภาพจากการบริโภคอาหาร (HEAL) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้จากการประเมิน (KNOW2) และทัศนคติต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ (ATT) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความเต็มใจที่จะจ่าย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานและงานศึกษาในอดีต ผลการศึกษาดังกล่าวจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) สามารถนำไปใช้ดำเนินนโยบายส่งเสริมหรือสนับสนุนตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้อย่างเหมาะสม

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้บริโภค ได้แก่ ระดับราคาส่วนต่างระหว่างเนื้อสุกรอินทรีย์กับเนื้อสุกรธรรมดา (B) ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความเต็มใจที่จะจ่าย ในขณะที่รายได้ต่อเดือน (INC) ความกังวลในสุขภาพจากการบริโภคอาหาร (HEAL) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้จากการประเมิน (KNOW2) และทัศนคติต่อสินค้าเกษตรอินทรีย์ (ATT) มี

ความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความเต็มใจที่จะจ่าย ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ หากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องการที่จะส่งเสริมให้ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ขยายตัว หน่วยงานภาครัฐสามารถทำได้โดยการรณรงค์หรือให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์แก่ผู้บริโภคมากขึ้น (เพื่อเพิ่ม *HEAL*, *KNOW2* และ *ATT*)

นอกจากนี้ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร *B* ติดลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั้นหมายความว่า เมื่อระดับราคาส่วนต่างที่ต้องจ่ายเพิ่มขึ้น (ลดลง) ผู้บริโภคจะมีความเต็มใจที่จะจ่ายลดลง (เพิ่มขึ้น) ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายอีกประการหนึ่งเพื่อที่จะส่งเสริมให้ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ขยายตัว คือ หน่วยงานภาครัฐอาจเข้าไปมีบทบาทในการให้เงินอุดหนุนแก่ผู้ผลิตสินค้าเนื้อสุกรอินทรีย์ (เพื่อลดระดับราคาส่วนต่างลง) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการลงทุนของหน่วยงานภาครัฐ เพราะหากผู้บริโภคหันมาซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์เติบโตขึ้น มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น อาจทำรายได้กลับคืนมาได้มากกว่าเงินอุดหนุนที่รัฐบาลลงทุนไป

6.3 ข้อจำกัดในการศึกษา และข้อเสนอแนะสำหรับงานศึกษาในอนาคต

1. งานศึกษานี้เลือกใช้วิธีการสมมติเหตุการณ์ให้ประเมินค่า (CVM) เนื่องจากสินค้าเนื้อสุกรอินทรีย์ยังไม่มีในตลาด แต่ในกรณีศึกษาความเต็มใจที่จะจ่ายในสินค้าที่มีในตลาดนั้น มีวิธีการศึกษาที่ทันสมัยกว่า และค่อนข้างน่าเชื่อถือกว่าวิธี CVM (เนื่องจากวิธี CVM ถูกวิจารณ์ว่ามีความเอนเอียงค่อนข้างมาก ดูรายละเอียดได้ในบทที่ 2 หัวข้อ 2.14 ความถูกต้องแม่นยำและความน่าเชื่อถือของวิธีการ CVM)

2. ถึงแม้งานศึกษานี้ได้พยายามแก้ปัญหาเรื่องความถูกต้องแม่นยำของวิธีการ CVM บางประการ เช่น ใช้ Closed-ended CVM เพื่อลดปัญหา Strategic bias ใช้ตารางประกอบในแบบสอบถาม เพื่อลดปัญหา Hypothetical bias แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการของวิธีการหา WTP แบบ CVM ที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ เช่น เรื่อง Information effect กล่าวคือ ค่าความเต็มใจที่จะจ่ายที่ได้ขึ้นอยู่กับข้อมูลข่าวสารที่ได้ให้แก่ผู้บริโภคในแบบสอบถาม เป็นต้น ดังนั้นจากข้อจำกัดดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความถูกต้องแม่นยำและความน่าเชื่อถือของ WTP ที่ได้จากวิธี CVM

3. งานศึกษานี้ไม่ได้ตอบคำถามที่ว่า ตลาดสินค้าเนื้อสุกรอินทรีย์จะดำรงอยู่หรือไม่ งานศึกษานี้ศึกษาทางด้านผู้บริโภค (ด้านอุปสงค์) เท่านั้น ไม่ได้มีการศึกษาทางด้านผู้ผลิต (ด้าน

อุปทาน) ดังนั้น งานศึกษาในอนาคตอาจศึกษาปัจจัยทางด้านอุปทานของตลาด เช่น ด้านต้นทุนการผลิต เป็นต้น

นอกจากนี้ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง คือ การแทรกแซงตลาดของรัฐบาลที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูลข่าวสารในตลาด เนื่องจากภาครัฐสามารถแทรกแซงตลาดได้หลายวิธี เช่น เช่น การติดฉลาก (Labeling) การกำหนดมาตรฐานคุณภาพขั้นต่ำ (Minimum quality standard) การออกกฎหมายลงโทษผู้กระทำผิด (Liability enforcement) เป็นต้น ซึ่งประเด็นดังกล่าวไม่ได้ครอบคลุมอยู่ในงานศึกษาชิ้นนี้แต่อย่างใด